

ระยะ (ไม่) ห่างทางสังคม – เรื่องเล่าของลุงเขาวัวคนขับวินมอเตอร์ไซด์

ดิฐพงศ์ ประเสริฐไพฑูรย์ และ ธนวัฒน์ ปัญญานันท์

นักวิชาการ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เสียงท้อร้องเพราะความทิว ในเวลาฟ้าค่อยๆ มีดลง ในตอนเย็นวันที่ 22 มีนาคม 2563 หลังจาก
รัฐบาลประกาศปิดศูนย์การค้าและงดการนั่งกินข้าวในร้านอาหาร ที่ฟังสุดทายเป็นสำหรับมือเย็นวันนั้นคงต้อง
อาศัยบริการขนส่งอาหาร หลังจากที่ผมกดสั่งอาหารเสร็จเรียบร้อย ราว 15 นาที สายโทรศัพท์ก็ดังขึ้นพร้อม
กับเสียงคุณลุงใจดี

“อาหารมาถึงแล้วนะครับ”

ลุงเขาวัวใส่เสื้อวินนั่งคล่อมมอเตอร์ไซด์รุ่นใหม่จอดอยู่หน้าตึกพร้อมถุงอาหาร ที่ทราบชื่อของแกเพราะ
ในแอปพลิเคชันระบุชื่อและภาพคนขับไว้เรียบร้อยแล้ว

“เท่าไรครับ”

แม้ว่าในแอปฯ จะระบุค่าใช้จ่ายไว้แล้ว แต่เพื่อความมั่นใจผมจึงเอ่ยถามลุงอีกครั้ง

ลุงเขาวัวก็มองมือถือตัวเอง “อ้าว ลุงกดผิดมันไม่ขึ้นราคาแล้ว นี่ ๆ ลุงมีใบเสร็จ”

ลุงเขาวัวส่งใบเสร็จให้ผม แต่ราคาในใบเสร็จมันถูกกว่าราคาที่ขึ้นในแอปฯ

“ลุงยังไม่ได้บวกค่าส่งของลุงเข้าไปเลยนะครับ”

“ผมจำได้ว่าค่าส่งมัน 30 บาท จ้ะลุงเอาค่าอาหารกับค่าส่งไปนะครับ” ผมพูดกับคุณลุง และส่งเงิน
ทั้งหมดให้กับลุง แกรับเงินและเก็บใส่กระเป๋าคาดเอว

“วันนี้สั่งหลายคนเลยสินะครับ” ผมชวนลุงคุย เพราะวันนี้เป็นวันแรกที่รัฐบาลออกมาตรการลดความ
เสี่ยงในการติดโรคโควิด-19 ไม่ให้นั่งกินข้าวในร้านอาหาร แต่สามารถซื้อกลับบ้านที่บ้านได้ บริการขนส่ง
อาหารน่าจะได้รับการตอบรับการใช้บริการดีเป็นพิเศษ

“ได้เยอะอยู่ ลุงก็วิ่งแถวนี้แหละ วินลุงอยู่หน้าปากซอยเอ็งนี่”

ผมไม่รอช้าที่จะขอเบอร์ติดต่อลุงไว้ เพราะที่พักของผมอยู่ในซอยลึกห่างจากถนนเส้นหลักทำให้
เดินทางลำบาก หากไม่มีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ การเดินทางเข้า-ออกถือเป็นเรื่องยาก

“พรุ่งนี้เช้านี้ก่อนไปทำงานผมจะโทรหาคุณนะครับ”

เช้าวันรุ่งขึ้น 5 นาทีหลังจากวางสาย เสียงมอเตอร์ไซค์ลูจเซวาก็มาจอดที่หน้าตึก

การสนทนาภายใต้หน้ากาก และหมวกกันน็อค บนรถมอเตอร์ไซค์อาจจะค่อนข้างลำบาก แต่ก็พอทำให้เราได้คุยกันบ้าง ระหว่างเดินทางประมาณ 4 กิโลเมตร

ลูจเซวารู้เรื่องที่เกิดกับรถส่งอาหารให้ฟังว่า

“โปรแกรมพวกนี้นะ มันไม่ให้เราวิ่งไกลๆ หรือ นู่น...ลูจต้องวิ่งไปเอาของ 10 โล มาส่งได้เงินแค่ 15 บาท ไม่คุ้มค่าน้ำมันเลย แต่มันคืออย่างนะ มันจะให้ลูจวิ่งรับส่งเอกสาร อันนั้นได้เงินเยอะหน่อย ลูจนะเป็นคนไม่เกียจงานยิ่งช่วงเวลาแบบนี้ละ นักเรียนหายไประยะเลย ห้างก็ปิดแล้ว คนก็น้อยลงไปเยอะ”

ยังไม่จบบทสนทนาเสียทีเดียว รถมอเตอร์ไซค์ก็มาถึงป้ายรถเมล์ แม้อยากจะฟังเรื่องเล่าของคุณลูจต่ออีกสักหน่อย แต่ผมก็ต้องลงจากรถและหยิบเงินให้กับคุณลูจ

“เย็นนี้เดี๋ยวผมโทรหานะครับ”

ลูจเซวาก็ยิ้ม “เฮ้อถึงก็โมงก็โทรมาแล้วกัน”

กิจวัตรประจำวันในแต่ละวันก็เป็นเช่นเดิม ลูจเซวาก็มารับเวลาเช้า ส่วนตอนเย็นก็ขึ้นอยู่กับผมจะกลับตอนไหน อาจจะมีแวะเดินออกกำลังกายก่อนบ้าง ไม่ก็แวะซื้อข้าวเข้าไปกินที่ห้องก่อน บางครั้งก็โทรหาแกตอนหกโมงเย็น

บางวันกลับตึกหน่อยก็สามทุ่ม เวลานั้นรถกลับกับแกที่ไร แกก็มักหาเรื่องมาเล่าให้ฟังเสมอ

“สมัยลูจยังเด็กนะ ตรงที่แกอยู่เป็นป่า ลูจกับน้องชอบมาจับปลาตรงนี้ แล้วนั่งรถไฟไปขายกันที่ฟรานทุกทุกวันเลย

พอหน้าร้อนนะ คลองเนี่ยไม่มีน้ำหรือกแห้งหมด ลูจต้องไปหาอย่างอื่นทำแทน

แต่ก่อน ลูจลำบากมากเลย ตอนนี้อายุแล้ว ลูกชายคนโตเป็นวิศวกร ลูกสาวเพิ่งจบบัญชีมา หาเลี้ยงตัวเองได้แล้ว ลูจก็สบายใจ”

ทันทีที่แกพูดจบรถก็จอดที่หน้าที่พักผมพอดี ผมหยิบเงินจ่ายให้แกตามปกติ

“ไว้วันไหนว่างๆ ลูจจะเล่าเรื่องชีวิตลูจให้ฟัง” แกยิ้มก่อนขับออกไป

ลุงเขว้เป็นคนนทบุริตั้งแต้เกิด โขคไม่ตีเท่าโหระที่เกิตดามีชีวิตต้องดิ้นรน ลุงมีพี่น้อง 4 คน ครอบครัวลุงไม่ใช่คนร่ำรวยอะไร เป็นเกษตรกรเช่าพื้นที่ทำสวนทำไร่ ลุงเป็นลูกชายคนเดียวในครอบครัว เป็นลูกคนรองสุดท้าย

ในวัยเด็กลุงชอบออกไปจับกบกับพ่อเป็นประจำ เวลากลางคืนลุงมักออกไปคลองใกล้ที่พักของผม เพื่อหาจับกบ บางวันก็ได้เยอะ บางวันก็ได้ไม่เลย แต่ลุงก็รู้สึกสนุกทุกครั้งที่ได้ออกมาจับกบ ในช่วงหน้าแล้งที่น้ำในคลองแห้ง ลุงกับพ่อก็มักจะไปขุดดินในคลองเพื่อหาปลาช่อนที่จำศีลอยู่ เมื่อได้ปลามาจำนวนมาก แกก็จะนั่งรถไฟไปขายปลาที่พรานนกกับแม่และพี่ๆ เป็นประจำ

เมื่อโตขึ้นหน่อย แกก็ไม่ได้เข้าเรียนเหมือนคนอื่นๆ เขา อาศัยเรียนจากพี่ๆ ที่มีโอกาสได้เรียน กลับมาสอนอ่าน สอนเขียนบ้าง จนทำให้แกสามารถอ่านออกเขียนได้

ช่วงวัยรุ่นแกก็เหมือนเด็กผู้ชายทั่วๆ ไป มีเที่ยวบ้าง แกเคยเล่าว่ามีครั้งหนึ่งเพื่อนรุ่นๆ แกทุกคนชอบเที่ยวผู้หญิง มีแค่แกคนเดียวที่ไม่อยากไปเที่ยวแบบนั้น จึงเลือกอยู่บ้านทำไร่ทำสวน

ไม่นานเพื่อนลุงคนนั้นก็ติดโรคกลับมา เขาเป็นคนแรกในละแวกนี้ที่ติดเชื้อเอชไอวี แต่ในสมัยนั้นการรักษายังไม่ก้าวหน้าเหมือนตอนนี้ เพื่อนของแกจึงอยู่ได้ไม่นาน ก็เสียชีวิต ทำให้เพื่อนๆ หลายคนเลิกเที่ยวผู้หญิงกันไปเลย

“ลุงมีลูก 2 คน คนโตแต่งงานมีลูกไปแล้ว นานๆ ทีก็จะกลับมาหาบ้าง ลุงส่งเรียนจนจบปริญญาตรี เงินเดือนเท่าไรนั่น ลุงไม่เคยได้ถามหรอก เพราะลุงไม่ค่อยได้มาหา”

“ลุงอยู่กับลูกสาวคนเล็กมากกว่า เขาเรียนจบด้านบัญชีมาไม่นานและเพิ่งจะแต่งงานไป”

คุณลุงเล่าว่า แกกำลังจะมีหลานจากลูกสาวคนเล็ก ช่วงนี้เธอก็ไม่ได้ไปทำงานเพราะบริษัทให้หยุด

“ลูกสาวลุง มันทำงานไม่ไกลเท่าไรหรอก อยู่แถวถนนทบุรีนี่แหละ ตอนนี่ก็ให้แฟนดูแลอยู่ ลุงยังพอมิแรงก็ออกมาวิ่งรถหาเงินไว้ใช้ส่วนตัว ลูกๆ เค้าก็มีภาระของเขาเยอะ ลุงไม่กล้าไปขอเงินลูก ๆ หรอก”

“เอ็งทำงานด้านมนุษยหรือ” ลุงเขว้เอ่ยถามระหว่างทางไปป้ายรถเมล์

“อย่างนี้เอ็งก็ต้องเข้าใจมนุษยนะซิ เอ็งต้องไปทำงานกับคนชาวเขาหรือ ข้าดูในทีวีบ่อยงานแบบพวกเอ็งที่ทรหดมากเลยนะ ต้องบุกป่าฝ่าดง ไปอยู่กับเค้าเป็นเดือน ๆ”

แกขอบถามทุกครั้งว่าผมทำงานอะไร ทำไมถึงไม่หยุดเหมือนคนอื่น

“ก็ไม่ใช่แค่ชาวเขาอย่างเดียวหรอกครับ ผมทำงานกับทุกคนครับ ทุกคนและทุกสรรพสิ่งครับ ผมไม่ได้เข้าใจมนุษยนะครับ เพียงแต่พวกเขาเหล่านั้นเปิดใจให้ผมเข้าใจเค้ามากกว่าครับ”

ผมพูดเสร็จรถก็มาถึงป้ายรถเมล์พอดี “เย็นนี้ลุงมารับผมด้วยนะครับ” ลุงยิ้มให้และขับรถออกไป

ลุงเซวาร์ชอบหาเรื่องมาคุยทุกวัน ทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ครอบครัว เพื่อน ผมชอบที่จะแลกเปลี่ยนพูดคุยกับลุงเซวาร์เสมอ

แกมีมุมมองที่บางครั้งผมก็มองข้ามไป แกมองทุกคนในแง่บวกเสมอ เวลาแกขับรถมาส่งผมที่คอนโด ระหว่างทางแกรู้จักทุกคนไปหมดทุกคนพร้อมที่จะทักทายแก และพูดคุยเป็นกันเองกับแกทุกคน ไม่ว่าจะป็นเด็กวัยรุ่นอายุสิบหกสิบเจ็ด ไปจนถึง ลุง ตาวัยเจ็ดสิบกว่าปี

แกอาจจะเข้าใจผิดว่าผมเข้าใจมนุษย์มากกว่าที่แกเข้าใจเพราะว่าผมทำงานด้านมนุษย์ จริงๆ แล้วผมมองว่าในพื้นที่ของแก แกเข้าใจมนุษย์มากกว่าผมเสียอีก

กว่าเราจะเข้าไปทำความเข้าใจมนุษย์คนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งได้ เราต้องเข้าไปคลุกคลีกับพวกเขา ใช้ชีวิตในลักษณะแบบเดียวกัน ประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจมนุษย์เช่นเดียวกับเวลา ผมเริ่มเข้าใจชีวิตคุณลุงมากขึ้นจากการพูดคุยและรับฟังเรื่องเล่าของแกในทุกๆ วันที่เจอแก

เย็นวันที่ 13 เมษายน ฝนตกต้อนรับวันสงกรานต์ ผมที่กำลังคิดว่าจะกลับที่พักยังไงดี เลยตัดสินใจโทรหาลุงเซวาร์

“ลุงครับฝนตกเดี๋ยวผมกลับแท็กซี่นะครับ ลุงไม่ต้องมารับ”

ลุงเซวาร์รีบพูดทันที “ไม่เป็นไร ะ เดี่ยวลุงไปรับ ค่ายรถจะได้ไม่แพง เอ็งรอลุงตรงที่มีหลังคาเดี๋ยวลุงเอาชุดกันฝนไปให้”

ผมลงรถตรงป้ายรถเมล์ถัดจากป้ายประจำไปหนึ่งป้ายแต่ไม่ไกลกันนัก ไม่นานคุณลุงก็มาถึงพร้อมกับเสื้อกันฝน ระหว่างทางกลับฝนก็เริ่มซาลง แต่คุณลุงก็ไม่ได้ขับเร็วเท่าไรหรอก เพราะพื้นถนนที่ยังคงเปียกอยู่ ทำให้แกระมัดระวังในการขับรถเป็นพิเศษ

“วันนี้ลุงวิ่งส่งอาหารด้วยมั๊ยครับ” ผมเอ่ยถามแก

“ส่งซิ ฝนตกแบบนี้ไม่มีคนออกจากบ้านกันหรอก แล้วพวกคนขับบางคนก็ไม่ยอมขับกัน เพราะซีเกียจ แต่ลุงไม่หยุดหรอกชีวิตเราสบายแล้วก็จริง แต่เราก็อยาไปมันใจว่าความสบายจะอยู่กับเราตลอดไป”

เมื่อถึงที่พัก ผมก็หยิบชุดไปสักรัดให้แกไป 2 ชุดที่ผมเพิ่งซื้อ

“ขอบคุณเอ็งมาก ลุงกำลังเพลี่ยพอดี กินเจ้านี้ คงขับต่อได้อีกยาวๆ”

เช้าวันหนึ่งช่วงต้นเดือนพฤษภาคมเบอร์ลุงเซวาร์โทรมาแต่เช้าตรู่

“เฮ้ย เอ็งตั้งแต่ววันนี้ลุงไปส่งไม่ได้แล้วนะ”

ผมที่เพิ่งตื่นได้ไม่นาน ก็เลยถามลุงด้วยความสงสัย “เกิดอะไรขึ้นหรือครับลุงเชาว์”

ลุงเชาว์แกตอบคำถามด้วยความร้อนรน

“ไอบริษัทส่งอาหารของลุงอะซิ มันหว่าลุงแอบรับงานนอก มันบอกว่าพบว่าลุงออกนอกเส้นทางที่มันกำหนดไว้ ถือว่าฉ้อโกงมัน ส่งข้อความมาเมื่อก็ ส่งสัยมันเห็น GPS รถลุง เวลาลุงรับออเดอร์ และลุงก็มาส่งเอ็งก่อนแล้วค่อยไปรับออเดอร์ ยังไงเอ็งจดเบอร์ไอ้ไก่ไว้ ตอนเช้าโทรเรียกเค้าแทน เค้าขับรถติดอยู่ปลอดภัย”

เวลานั้นผมแอบตกใจอยู่ชนิดนึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บางครั้งคนไม่ได้อยากห่างกันเสียหรอก แต่สังคมบังคับให้คนเราต้องห่างกันด้วยเหตุผลบางอย่างที่พวกเราต้องเข้าใจ

หากวันนั้นผมไม่ได้สั่งอาหารออนไลน์ หากตอนนั้นรถผมไม่เสีย และหากช่วงที่ผ่านมานี้ระยะห่างทางสังคมยังไม่ใช่กฎระเบียบใหม่ ผมคงไม่ได้รู้จักและเรียนรู้ชีวิตของลุงเชาว์

ผมมานั่งคิดทบทวนว่าแท้ที่จริงแล้ว ระยะห่างทางสังคมไม่ได้ทำให้คนเราห่างกันเสียทีเดียว เพราะการเข้าใจมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่เราได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือแม้แต่ไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบของกันและกัน (แม้จะต้องมีระยะห่างกันบ้าง)

สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสัมพันธ์และการต้อนรับขับสู้ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ชีวิตของใครสักคนแม้ไม่ได้ตั้งใจ

ชีวิตท่ามกลางสถานการณ์โควิดไม่ได้ทำให้เลิกพูดคุยกัน หากแต่เป็นระยะห่างที่ทำให้เราถอยออกมา มองสังคมให้กว้างขึ้นมากกว่า ทำให้มองเห็นคนที่เดินอยู่บนดิน เรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในลักษณะที่ต่างออกไปจากที่เคยเป็นมาบ้าง

ในภาวะที่พลเมืองมีความตื่นเครียดและกังวลติดกับโควิด-19 เราไม่ได้เลิกที่จะคุยกับคนแปลกหน้า แม้เราจะต้องนั่งห่างกันบนรถเมล์บ้าง เราพยายามที่จะเดินห่างออกจากคนอื่นบ้างเพื่อความปลอดภัยระหว่างกันและกัน โควิด-19 อาจทำให้เรากลัวและหวาดระแวงต่อกัน แต่ในช่วงที่ผ่านมามันได้ทำให้ผมสร้างปฏิสัมพันธ์กับลุงเชาว์ ลุงสอนให้ผมรู้ว่าระยะห่างทางสังคมทำให้ระยะห่างของมิตรภาพใกล้กันมากขึ้นจากความหวังดีและความเอาใจใส่ที่มนุษย์ยังคงมีต่อกันเสมอ